Elise Lindqvist har vigt sitt liv åt att hjälpa prostituerade kvinnor till ett bättre liv. Hon vet hur det är att bli utnyttjad och känna sig värdelös. Men också att allt kan förändras, hur mörkt det än känns.

AV ANNA CARSALL FOTO: MARIA ÖSTLIN ASSISTENT: NATHALIE CHAVEZ

Jag *skrattade* första gången när jag var 58

Varje fredag de senaste 20 åren har **Elise Lindqvist** funnits på Malmskillnadsgatan i Stockholm, för att stötta de prostituerade kvinnorna – med en värmande kopp te, en pratstund eller kram. Många kallar henne för Morsan. Elises drivkraft är att få bort så många som möjligt från gatan. Att visa att det går att få ett bättre liv. Och det gör hon genom att berätta om sig själv.

Hur kunde hon överleva? Den frågan har hon ställt sig själv många gånger.

–Jag vet inte om det var den allmänna uppfattningen på 40-talet att barn inte var värda något, men så var det på orten där jag växte upp i alla fall.

Elises syster hade lockigt, ljust hår – som **Shirley Temple**. Och det var det vackraste mamman visste. Elises hår däremot var mörkt och rakt.

–Jag fick ofta höra att jag var den fula och dumma av oss. Jag minns inte att jag någonsin fick en kram av mamma. Hon tittade inte ens på mig, det var som om jag inte fanns.

Ibland blev Elise instängd i garderoben, men förstod aldrig varför.

–När mamma öppnade dörren fick jag komma ut igen. Ingen av oss sa någonsin något om det.

Än i dag när Elise ser små barn på stan, som vänder sig mot sina mammor när de vill ha tröst, kan hon känna en stark saknad.

–Då vill jag bara ta upp den där lilla flickan, som var jag, och hålla om henne.

Den första våldtäkten skedde när Elise var fem år, av en manlig bekant till familjen.

–Jag minns paniken, hur han smög sig på mig. Jag var så rädd. Först försökte jag skrika och slåss, men då slog han mig. Så jag tystnade och gick in i mig själv...

Smärtan var förstås outhärdlig.

–Jag bet mig hårt i läppen och nöp mig överallt där jag kom åt. Det var lättare att tänka på smärtan jag gjorde mot mig själv än den andra.

Elise berättade inte för någon, för vem skulle lyssna? Och var det verkligen fel, det som farbrorn gjort? Kanske var det så här det skulle vara…

–Jag visste ju inte, och hur skulle jag kunna det? Det enda jag hade lärt mig var att barn skulle lyda och finna sig.

Elise minns inte att hon någonsin skrattade under sin barndom.

–Jag var i ett katastrofläge hela tiden, kommer inte ens ihåg att jag åt något. Men det måste jag ju ha gjort… Och jag sov aldrig, bara en lätt flyktig sömn. Kände mig så äcklig och ful. Jag blev det där skitiga som de gjorde med mig.

Under de kommande åren utsattes Elise ut för en rad övergrepp och våldtäkter. Märkte verkligen ingen vuxen att något var fel? Elise är övertygad om att hennes föräldrar förstod vad som pågick. Men att de valde att inte se.

–Jag är säker på att mamma hade varit utsatt själv, som barn. Hon var ju så skadad känslomässigt. Hur det var med pappa vet jag inte. Han var naivt snäll, och längtade efter att bli omtyckt av mamma, precis som jag.

Det fanns ändå en ljuspunkt i Elises liv – de korta stunderna med hennes pappa. Tack vare dem visste hon hur det kunde kännas att vara älskad.

–Pappa jobbade nästan jämt, men när han var hemma fick jag sitta i hans knä, och så strök han mig på kinden och sa: ”Lilljäntan min”. Och just då kände jag mig trygg och varm, att han brydde sig om mig.

En dag berättade Elises mamma att hon skulle skilja sig. Hon hade träffat en ny man.

–Min pappa, min enda trygghet, skulle inte bo hos oss längre! Jag skrek och skrek, allt bara rasade…

– Jag var i ett katastrofläge under hela min uppväxt, så jag har mycket sprallighet att ta igen, säger Elise.

Elise Lindqvist
Ålder: 78 år
Familj: Dotter och två barnbarn
Bor: Utanför Stockholm
Gör: Jobbar som volontär i Sankta Clara kyrka, har nyligen gett ut boken *Ängeln på Malmskillnadsgatan*

När jag var 19 *bestämde jag mig för att dö*

Så försvann pappan, Elise visste inte vart han tog vägen, och fick aldrig träffa honom igen.

–Jag frågade mamma var han var, men hon vägrade svara.

När Elise var 14 år rymde hon hemifrån.

–Jag längtade så efter något, men visste inte vad. Kände mig bara ensam och förvirrad…

Så kom en vacker kvinna i 40-årsåldern fram till henne.

–”Vad söt du är!” sa hon. Söt, jag? Jag förstod ingenting, tänk att hon, som själv var så fin, kom fram till mig!

Kvinnan bjöd på fika och pratade om hur hon ville köpa nya kläder till Elise, lära henne lägga makeup och att hon skulle bli ännu finare om hon sträckte på sig lite.

–Jag tyckte att hon var så snäll, som ville ge mig allt detta. Hon var uppmuntrande och varm. Jag hade väldigt svårt att lita på vuxna, men efter en tid blev jag som förälskad i henne. Hon fick mig att känna mig så bra, som om jag var viktig för henne. Jag hade gjort vad som helst för att hon skulle fortsätta tycka om mig. Och när hon föreslog att jag skulle bo hos henne tvekade jag inte en sekund.

En dag sa kvinnan, som Elise kallade för sin låtsasmamma: ”Jag har ordnat ett jobb åt dig.”

–Jag blev glad. Tänk att hon tyckte att jag var så duktig att jag kunde jobba!

Så tillade kvinnan: Du ska sälja sexuella tjänster till män.

–Jaha… då var det alltså sant det jag hade vetat hela tiden. Att sex var det enda man kunde använda mig till. Först var det som att luften gick ur mig. Men sedan tänkte jag inte så mycket på vad hon hade sagt.

Kvinnan berättade hur Elise skulle röra sig och vad hon skulle göra.

–När jag var med männen stängde jag av mig själv som jag brukade. Precis efteråt kände jag mig alltid smutsig, men sedan försvann det. Jag tyckte att jag var lycklig. Det märkliga var att jag fick pengar för att finnas till hands, det hade jag aldrig fått förut.

Betalningen tog kvinnan hand om, och Elise fick fickpengar, mat, tak över huvudet, smink och kläder.

Men långt inom henne hade något börjat skava.

–Det kändes konstigt på något sätt. Fast jag visste inte ens om jag fick känna så…

Så kom händelsen som gjorde att Elise insåg att hennes känsla varit rätt: Hon var nära att bli knivmördad av en kund. Och sprang till sin ”mamma” för att få tröst.

–”Jag kan inte göra det här mer”, sa jag. Och hoppades så att hon skulle krama mig och säga att allt skulle bli bra.

Men så blev det förstås inte.

–Hon höll handen bakom ryggen på mig och föste ut mig genom ytterdörren. Jag var inte till nytta för henne längre. Och jag bara stod där, hade ingenting, och jag kände mig så tom.

En familj på orten tog sig an Elise och såg till att hon fick ett rum att sova i och mat att äta.

–Vad hade jag att leva för? Ingenting. Jag ville bara försvinna.

19 år gammal bestämde sig Elise för att dö. En kall vinterkväll la hon sig i en snödriva, långt ifrån bebyggelsen – för att somna in. Men blev hittad.

Tillvaron fortsatte i ett töcken, hon började jobba på en syfabrik och hade ett antal korta relationer med män.

–Jag kunde göra vad som helst för att få höra ett positivt ord. Längtade efter trygghet men råkade bara ut för män som själva var trasiga, och ofta våldsamma.

I dag förstår hon att hon var kroniskt deprimerad, och att det var därför hon hade ont överallt – något alla värktabletter, lugnande medicin och sömnpiller hon fick av olika läkare inte kunde hjälpa henne med.

När Elise träffade en man som ville gifta sig blev det så. Och ett par år senare fick de en dotter.

–När hon låg där i min famn, så liten och skyddslös, kände jag en enorm ömhet välla fram. Jag ville verkligen ta hand om henne och ge henne all kärlek i världen…

Elise hade en ständig ångest. Hon förstod inte varför, skulle inte allt vara bra nu?

–Jag drack brännvin för att försöka döva allt inom mig. Kunde inte sova på nätterna.

–Jag hatade mig själv, och speciellt min kropp som bara var till för andra, säger Elise.

Jag har ett *oerhört rikt* liv i dag

Och min dotter… Jag fanns inte där för henne. Och det hatade jag. Egentligen hatade jag allting…

Åren gick, Elise hade skilt sig sedan länge. Och en dag, när hon nyss fyllt 58, var hon och hälsade på sin syster.

–Det var som om jag gick vid sidan av mig själv. Ändå märkte jag att hon hade bakat kanelbullar. Vi satt vid köksbordet, och jag tittade ner i bordsskivan eftersom jag var för dåsig för att hålla uppe huvudet.

”Jag har bokat en tid åt dig hos en läkare, och jag vill att du går dit” sa systern.

–Jaha, tänkte jag. Orkade inte ens protestera.

Det visade sig att läkaren skickat en remiss till en kurort.

Väl där reagerade Elise på att alla såg så lyckliga ut. Och det skrämde henne. Hade hon hamnat på mentalsjukhus? Ja, så måste det vara…

–”Vad du är glad, vilka mediciner tar du?”, frågade jag en kvinna där. ”Men jag har inga mediciner, jag har Jesus”, svarade hon vänligt och log. Då blev jag ännu mer övertygad om att det var ett sinnessjukhus.

Några dagar senare hörde Elise pianospel och sång från den stora salen i huset. Hon bestämde sig för att gå dit och se vad det var frågan om.

–Det var en psalm de sjöng, men det hade jag ingen aning om då, hade aldrig hört något liknande. Och när jag stod där var det plötsligt som om en kraft fyllde mig, och förde mig fram till pianot. Jag hade aldrig känt något liknande, det var en stark ljus värme som spred sig rakt genom kroppen. Plötsligt föll jag på knä och hörde mig själv säga till mannen som spelade piano: Vill du be för mig?

Så här i efterhand är Elise övertygad om att det var Jesus som trädde in och hjälpte henne. Plötsligt såg hon hur rummet såg ut, hur vackert det var, alla färger blev starkare. Hon kände hur ansiktet öppnades upp, hur ögonen fick glans…

–Det var chockartat, men på ett fantastiskt sätt. För första gången i mitt liv förstod jag att det finns godhet, och att det finns en möjlighet för mig att kunna må bra.

Men kunde hon lita på det? Elise ville så gärna tro att församlingsmedlemmarna var ärliga, men vågade hon?

–Jag började gå på gudstjänster och fick en andlig familj. De tog hand om mig, som sin egen dotter. Särskilt mannen i familjen blev oerhört viktig. Han fick mig att komma ihåg tryggheten jag känt med pappa.

Det tog tid, men efter drygt ett år hade Elise blivit fri från sitt missbruk.

Så sa Elises andliga pappa att de skulle börja jobba med förlåtelse. Först vägrade Elise. Men när hon började läsa i Bibeln insåg hon att det handlar om att göra sig själv fri, inget annat, och bestämde sig för att göra ett försök.

När Elise insåg att övergreppen inte hade med henne att göra – släppte skammen och självföraktet.

–Vi satte oss tillsammans och bad. Och plötsligt såg jag den där mannen framför mig, som våldtog mig när jag var fem. Det gjorde så ont. ”Förlåt honom – för han visste inte vad han gjorde!” ropade jag rakt ut.

Scen efter scen spelades upp, alla våldtäkter Elise utsatts för, bordellmamman som manipulerat henne och till sist hennes egen mamma.

–Mamma, varför älskade du mig inte? ropade jag. Så bara kände jag att hon visst hade älskat mig, hon kunde bara inte visa det. För hon hade själv inte fått någon kärlek. ”Förlåt henne, för hon kunde inget annat”! skrek jag.

Efteråt sjönk Elise ihop, utmattad – men på samma gång kände hon något helt nytt.

–Det var som om jag hade blivit renad! Jag kände ingen smuts längre, bara en enorm värme gentemot mig själv. Inget av det som hänt hade varit mitt fel, det hade inte ens med mig att göra. Och jag fick en helt annan upplevelse av min kropp, för jag gjorde den till min. Jag var Elise, och jag var vacker…

Med tiden blev Elise aktiv inom pingstkyrkan. Och i dag, som 78-åring, leder hon bönestunder i Sankta Clara kyrka i Stockholm, har gett ut den självbiografiska boken *Ängeln på Malmskillnadsgatan*, föreläser och hjälper utsatta kvinnor.

–Det var en präst som frågade om jag ville följa med och se hur de arbetar för att hjälpa kvinnorna på Malmskillnadsgatan. Först kände jag en sådan sorg. Jag såg hur de rörde sig på samma sätt som jag fick lära mig av bordellmamman, och jag vet hur vilsen man är.

Genom åren har Elise fått bort ett 50-tal kvinnor från gatan.

–Jag har ett oerhört rikt liv i dag, har många vänner och umgås med mina barnbarn. Och jag skrattar ofta, har så mycket sprallighet att ta igen.

Hon jobbar fortfarande med att kunna ta emot beröring, men något sexuellt vill hon inte vara med om.

–Nej, det står inte för något positivt för mig. Jag väljer att bo ensam, det är vad jag vill och mår bra av.

Elise och hennes dotter har en bra relation i dag, men pratar inte om det som varit.

–Att förlåta sig själv för att man har varit en dålig mamma är tufft, dit kommer jag kanske aldrig att komma. Men när hon själv vill prata så finns jag där för henne. ●